

Meðfylgjandi gögn

Ísland stendur almennt verr en önnur háútgjaldalönd í stöðluðum prófum, sérstaklega í PISA 2022 könnun OECD meðal 15 ára nemenda, þar sem landið er neðst í þessum hópi í stærðfræði, lesskilningi og náttúrufræði.

Niðurstöður PISA 2022

PISA mælir hæfni nemenda til að beita þekkingu í raunverulegum aðstæðum. Einkunnir eru kvarðaðar miðað við OECD-meðaltal sem er um 472–485 stig eftir sviðum (stærðfræði var megináhersla 2022). Öll þessi lönd ná eða fara yfir OECD-meðaltal á einhverjum sviðum, **en Ísland er stöðugt undir meðaltali og dregst aftur úr hópnum.**

Stærðfræði (OECD-meðaltal: 472)

- Danmörk: 489 (hæst í hópnum, yfir meðaltali)
- Belgía: 489 (deilir efsta sæti)
- Austurríki: 487 (yfir meðaltali)
- Finnland: 484 (yfir meðaltali)
- Lúxemborg: 483 (yfir meðaltali)
- Svíþjóð: 482 (yfir meðaltali)
- Noregur: 468 (undir meðaltali)
- **Ísland: 459 (lægst, undir meðaltali)**

Lesskilningur (OECD-meðaltal: 476)

- Finnland: 490 (hæst, yfir meðaltali)
- Danmörk: 489 (yfir meðaltali)
- Svíþjóð: 487 (yfir meðaltali)
- Austurríki: 480 (yfir meðaltali)
- Belgía: 479 (yfir meðaltali)
- Noregur: 477 (yfir meðaltali)
- Lúxemborg: 470 (undir meðaltali)
- **Ísland: 436 (lægst, vel undir meðaltali)**

Náttúrufræði (OECD-meðaltal: 485)

- Finnland: 511 (hæst, yfir meðaltali)
- Svíþjóð: 494 (yfir meðaltali)
- Danmörk: 494 (yfir meðaltali)
- Belgía: 491 (yfir meðaltali)
- Austurríki: 491 (yfir meðaltali)
- Noregur: 478 (undir meðaltali)
- Lúxemborg: 477 (undir meðaltali)
- **Ísland: 447 (lægst, vel undir meðaltali)**

Ísland lækkaði um 36 stig í stærðfræði (Noregur um 33 stig), sem má að hluta rekja til áhrifa COVID. **En langtímahneigð Íslands – yfir 20 ár – er meiri en hjá sambærilegum löndum eins og Finnlandi eða Danmörku.**

„Jöfnuður“ er almennt sterkur í þessum hópi – félagslegur bakgrunnur skýrir minni breytileika í frammistöðu en OECD-meðaltalið (15%). **Á Íslandi er hlutfallið um 9%, sem er meðal þess lægsta**, sem bendir til þess að vandinn snúist ekki fyrst og fremst um ójöfnuð, heldur mögulega um námskrá, kennsluhætti eða virkni nemenda.

Í stuttu máli: **Þrátt fyrir mikla fjárfestingu stendur árangur Íslands í prófum ekki undir væntingum.**

Útgjöld til menntamála

Ísland er meðal þeirra Evrópulanda sem verja hæstu fjárhæðum til menntamála á hvern nemanda. Meðalárleg útgjöld á hvern nemanda eru um **15.040 evrur**, sem er vel yfir meðaltali ESB.

Til samanburðar:

- Lúxemborg: 24.921 evra á nemanda
- Danmörk: 14.673 evrur
- Noregur: um 15.000 evrur
- Ísland: 15.040 evrur

Ísland sker sig einnig úr þegar litið er til útgjalda sem hlutfalls af vergri landsframleiðslu (VLF) – um 6–7% á undanförunum árum – sem er meðal þess hæsta í Evrópu og yfir OECD-meðaltali (um 5%).

Þessi mikla fjárfesting styður við há laun kennara og nær algildan aðgang að gjaldfrjálsu opinberu námi frá leikskóla upp í framhaldsskóla. Opinbera skólakerfið á Íslandi er meðal þeirra kostnaðarsamari í Evrópu.

Alþjóðlegur samanburður

Þegar litið er til mælanlegs árangurs í stærðfræði, lesskilningi og náttúrufræði í alþjóðlegum könnunum eins og PISA, eru íslenskir 15 ára nemendur á eftir mörgum jafningjum sínum.

Í PISA 2022 fékk Ísland:

- 459 stig í stærðfræði (OECD-meðaltal: 472)
- 436 stig í lesskilningi (OECD-meðaltal: 476)
- 447 stig í náttúrufræði (OECD-meðaltal: 485)

Þessar niðurstöður setja Ísland undir OECD-meðaltali í öllum þremur greinum og nokkuð neðarlega meðal um 80 þátttökulanda.

Meðal Norðurlandanna er Ísland áberandi á eftir Finnlandi, Danmörku, Svíþjóð og Noregi. Ísland hefur einnig sýnt mesta hnignun í svæðinu undanfarin ár (til dæmis 36 stiga lækkun í stærðfræði frá 2018).

Þróunin er áhyggjuefni: **PISA-einkunnir Íslands hafa lækkað jafnt og þétt í yfir 20 ár** (til dæmis féll lesskilningur úr 507 stigum árið 2000 niður í 436 árið 2022), og lækkunin hefur verið meiri en í flestum OECD-löndum, jafnvel áður en COVID skall á.

Samantekt

Þrátt fyrir mikla fjárfestingu í menntun, góða aðgengi og sterkan jöfnuð hefur það **ekki skilað sér í framúrskarandi alþjóðlegum prófárangri**. Í alþjóðlegum samanburði eru íslenskir nemendur nú fremur í meðallagi eða undir meðallagi, sérstaklega miðað við önnur háútgjaldalönd á Norðurlöndum.